

Ozír v stare čase.

Iz „Celjske Slovenije“.

Mož beseda.

Enej Silvi Pikolomini je bil veleslaven mož iz naših krajev. Od začetka je bil župnik v Slovenskem Gradcu, in na več drugih slovenskih krajih je duhovsko službo opravljal. Ko je pa zavoljo svojih vednosti sloveti jel, ga je cesar Miroslav IV. na svoj dvor poklical. Postal je ondi skrivni tajnik in cesarju najljubši prijatelj. Pozneje je bil škof v Terstu. Ker mu je vse tako po sreči šlo, mu reče enkrat dvorni kaplan in milostinjak Sigmond Lamberški: „Sreča, gospod tajnik, Vam ne jenja poprej, da boste papež! — Pikolomini pa odgovori smejaše: „Če bodem jez papež, boste Vi škof!“ — Čez nekoliko let je bil res za papeža izvoljen pod imenom Pija II., in Sigmond Lamberški je po njem bil berž prvi ljubljanski škof.

Junaški kralj Samo, ki je od 622. in 662. leta Čeha in Moravce vladal in kojemu so se tudi nekdanji Slovenci izročili, naj bi jih varoval grozovitih Avarov, je imel 12 žen, ki so mu povile 22 sinov in 15 hčer. Srečno je vladal. Ko je pa umerl, se je cela truma njegovih sinov v kraljestvu delila, in to je bilo uzrok, da je velika slovan-ska država Samo-va kmalo nehala. Janko Vijanski.

Drobtinice

iz Jakob Sajovec-ovega rokopisa istriško-vlaškega slovnika.

Prazniki.

ist. vlaško. slov.

Božiču, božič.
Duhovelé, binkošti.
Novi an, novo leto.
Paštíté, velikanoč.

ist. vlaško. slov.

Pokladelé, pust.
Postu, post.
Tot sveci, vsi Sveti.

Od zlahte.

ist. vlaško. slov.

Baba, stara mati.
Čača, otec.
Čeli mai beteri, stareji.
De rod, zlahтник.
Didu, stari otec.
Filja, hči.
Filju, sin.
Fratelé, brat.
Fratelé mai betéru, stareji brat.
Fratelé mai tirarú, mlaji brat.

ist. vlaško. slov.

Maja, mati.
Muliera, žena.
Obnuka, unuka.
Obnuku, unuk.
Omu, mož.
Pervi naskut, prvi rojeni.
Sora, sestra.
Stricu, stric.
Teta, teta.

Deli telesni.

ist. vlaško.-slov.

Bedra, stegna.
Čerbiča, vrat.
Čeru, nebo v ustih.
Dintu, zob.
Facelé, lice.
Frunta, čelo.
Glasu, glas.
Gura, usta.
Gutu, Gerlo.
Herbetú, herbet.
Irima, serce.
Kapu, glava.
Kljeptu, persi.
Kuvatú, komovec.
Laloká, čeljust.
Limba, jezik.
Lopaticelé, pleča.
Mera, roka.
Nasu, nos.

ist. vlaško.-slov.

Oklju, okó.
Osu, kost.
Peri, lasje.
Pičóru, noga.
Plukatú, pljunek.
Pupelé, meča.
Renza, želodec.
Somnu, sanj.
Senželé, kerv.
Skranicelé, sénci (Schläfe).
Terbúhu, trebuh.
Umeru, rama.
Unglja, noht.
Ureklja, uhó.
Usnicelé, žnablji.
Vicelé, obervi.
Žazetú, perst.
Žerunklju, koleno.
Životu, život.

(Dalje sledí.)

Kratkočasno berílo.

Pripovedka od štirih kramarjev.

Štirje kramarji so vsrod skupaj hodili, po mestih in vseh prav dobro teržili; kar je enemu zmanjkalo, so mu drugi trije nadomestili, in tako jim je tovaršija dobro nesla. Ker se pa premožnejšega človeka rada oholost prime, in ga ošabnost rada med noge zvije, je tudi pri téh kramarjih ona to storila. Krošnje vavek na herbtu nositi, se jim naposled grozno priskuti. Ena je bila, da so jih ljudje „male kramarje“ namesti „kupce“ imenovali; druga pa, kakor če bi taki reveži na tem svetu bili, da bi ne premogli živinčeta si umisliti, da bi svojo rabo od mesta do mesta od vasi do vasi prenašali in svoje herbte še za stare leta enmalo šparali.

Kupijo si tedaj eno živinčo, to se hoče naravnost po ustih reči, enega osliča, da jim je blago prenašal in pusto slamo žulil. Pri tem osliču kramarji ta pogoj naredé, da bo namreč vsaki ene oslove četerti gospodar. Kar bi osel po kerčmah zapil in zajedel, si hočejo plačo tudi razčertiti; če pa osel na kateri strani zbolí, mora gospodar oslove strani za zdravje skerbeti; in to vse, da bi pri tej reči med njimi nobenega prepira ne bilo. Res precej časa so ti kramarji svojo srečo skušali, in dobro jim je spod rok šlo. Ali kaj ker je večidel tužna osoja človeški sreči tako nevošljiva, da ravno takrat, ko misli, da jo že pri repu ima, z njim švigne in srečuna zapusti.

Kaj se zgodí? Osliček, že davno od preteže obnemoren, na eni nogi zbolí. Kramar in gospodar noge ne oprežuje dolgo, za osliča si vrača poiskati. — Pridši vrač dé: „Oslu ni drugač, kakor z ognjem pomagati; na tla ga moramo vreči, da se mu bolna noga dobro in na debelo s slamo povije, potem rana odžurí ali izžgè, ker že zlo prisad pritiska“.

Ko je osle na tléh, so možaki tudi spolnili, kar je vrač veleval. Ko osel ogenj zagleda in spečenino dobro občuti, hudo bercati začne, in zoper vse upore možakov pokonci skoči, pa naravnost v bližnjega soseda šupo zletí, kjer je dosti vnetilne šare bilo. Pri oslovih trojkah ali trojskokih je slama od sape še bolj razgorela, in zgodilo se je, da osel zaterne in pri tem hipu, preden je kdo pomagati zamogel, se velik ogenj napravi, da je več kmetov pogorelo.

Pogorelci to zvedši, se pri svoji gosposki s tožbo oglašijo in tirjajo od kramarjev povračila. Ker je pa ta reč od štirih kramarjev zelo zmedene narave bila, jo je mogel advokat v pretres vzeti. Spoznal je, da gospodar bolne oslove noge mora pogorelcem škodo poverniti.

Kramar sodbo primši, se grozno prestraši, in na vse strani premišljuje, kako da bi jo zvil, da bi se iz nuje izmotal; pa vse zastonj. Naposled še enkrat k dohtarju stopi, in ga za preložek prosi, ker v štirinajstih dneh, kakor je obsojen, ne more obsodbi zadostiti. Al ni bil uslišan.

Kramar tedaj osupno odide in joka medpotoma. Ko tako žalostno po poti naprej tava, ga znan sosled sreča, rekoč: „Kaj je, sosled, kaj je! da ste tako pobitega obraza; vam ni šlo ta pot po sreči vaše terštvo?“ — „E kaj — dé kramar — ko bi sam bil brez otrok in žene, bi vse voljno prenašal! Ali sirote, sirote se mi smilijo!“ „Kaj se vam je pa zgodilo“, dé sosled. Kramar pravi: „Moje reči bodo do žebnja vse prodane, in sicer iz tega uzroka“. Sedaj kramar vès prigodek svojemu sosledu razloží. Sosled pravi: „Pojte, naj stopim z vami v pisarnico k advokatu, in za vas besedo govorim“.

V pisarnico stopivši sosled gospod dohtarja popraša: „Žlahni gospod! prosim v imenu ubozega kramarja, da njegovo pravdo še en pot v pretres vzamete. Prevdarite dobro tovaršijo štirih kramarjev, in potem sodite še enkrat: so li zdrave noge ali pa bolna oslova noga ogenj v šupo bližnjega sosleda zanesle? ali bi bil mogel osel, ako bi bil na

treh nogah zbolel, samo z eno zdravo nogo do kmetove šupe z ognjem? Če so pa zdrave noge osla ogenj zanesle, so tudi uni trije kramarji pogorelostva krivi, toraj po moči povračila dolžni.“

Ugovor ta je bil resničen spoznan in gospodarji vseh štirih četert so mogli škodo poverniti. J. M.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Milana. 3. t. m. je sklenil mestni odbor davek od psov vpeljati. — Bolezni tert ni doslej še nikjer opaziti in tudi olive dobro letno obetajo.

Iz Marburga. Veliki ponedeljk se je v Šent-Petru poleg Marburga velika nesreča prigodilo. Utonilo je zmed 30 oseb, ki so se hotle čez Dravo prepeljati, njih osem.

Iz okolice Konjiške na Štajarskem. Iz naše okolice redkokrat kaj novega „Novice“ prinesejo. Tudi ta dopis bo malo važnega povedal, vendar bi utegnil uzrok biti za važne reči. Konjice (Gonobitz) so lep terg, nekdanj, ko je teržaška cesta še iz Tersta na Dunaj skoz Konjice deržala, so bile Konjice čislane zavoljo svojih gostivnic in prenočišč. Večkrat so v naših hramih kronane glave počivale. Sadaj je vse drugače. Ni več tako obilnih dohodkov, in zato tudi ni več toliko veselja do obertnih početij.

Terščani so slovensko-nemška zmés, s slovenskim srcem, pa ne s slovenskim jezikom. Zato je pa tudi Slovenščina, katero terščani govorijo, prava homatija. Šole so dosti na tem krive. Poznamo še dosti šol na Štajarskem, v kterih se še ne učí po volji visokega ministerstva. Drugokrat bom morebiti kaj več od tega povedal. — Za prijatelja znanosti bi se tudi še kaj v Konjicah našlo. Stara farna cerkev ima lepe grobne spomenike, in v Balantovem hramu je hranjen lep rimsk spomenik. Kaj vendar pomeni? Silen kamen predstavlja dva molčeca leva, na sredi levov je mladič priklenjen z rokama h kamnatemu stebru. Na vsaki strani pod levoma sta ribokonja. V srednjem polji pa je kodrasta glava z perotnicama. Perotnice so zvezane. Od vsake strani v glavo pikata sokola. Celó doli pa so viditi osebe, možke in ženske. Ena derží ogledalo, druga kozarec, tretja odperto pismo. Na sredi stoji maldeček kroglico deržeč. Muhar je ta spomenik celó krivo zrisal, kodre glavini je naredil za pesje glavi! Tudi ni pazil, da je mladič uklenjen. —

Lepe starine so tudi najti na stenah farovža Šentlorenškega v Stranica h. V sakristii čadramske podružnice sv. Miklavža je rimsk kamen, na kterem še se lahko bere ime: INGIINVS ASSEDOMARI. Takošnih imen nikjer še nisem bral na štajarskih rimskih kamnih. Ali ste keltiške ali slovenske?

Pod Čadramom je lepa ravnica. Tu je, kakor ljudstvo pravi, stalo belo mesto, in sicer v bližini vesi Malahern ali Malahorn. Vprašal sem starega Malahornčana, kaj to ime pomenjuje. Čujte, kaj mi je rekel: „Nekdanj je deržala čez Bezino po našem polji proti stražkem kogeljni vélika cesta iz Celja v Ptuj. Lani sta bila dva duhovna gospoda, eden iz Gradca, drugi pa iz Marburga, in sta to cesto zasledovala. Ker je pot čez hribe težek, sta tukaj mogla herniti. Besede herniti nisem razumel, vprašam ga: kaj pomeni herniti? Odgovori mi stari možak: „Le herni, le herni ga“, to je: „le dergni ga, da bo raji vlekel.“ V starejših kerstnih bukvah stoji Malahern, Malaherna, sedaj pa piše se Malahorn! Tam kjer sadaj Čadramska cerkev stoji, je nekdanj stala ajdovska veža, kakor sem pred več leti svetlega g. škofa Slomškega čul.

Toliko iz konjiške okolice. Utegnile bi te verstice uneti starino- in jezikoslovce slovenske. Povedati moram še to, da v Konjicah ni več najti onega lesenega psa, kterega smo mogli pred 20 leti otroci na herbtu po tergu domú nositi, ako je kateri se podstopil v šoli slovensko kramljati. F. Pohorski.

Iz Ljubljane 17. t. m. se je peljal sardinski poslanec marquis Cantano iz Dunaja skoz Ljubljano v Turin. — 18. t. m. so se odborniki društva za podporo rokodelcev Nj. ekscelencii gosp. cesarjevemu namestniku grof Chorinsky-u poklonili in prečastitega gospoda prosili, imenovanemu društvu protektor biti. Prav prijazno so gospod grof odbornike sprejeli, in obljubili, občnokoristno društvo v svoje varstvo vzeti. — Danes ob 5. uri popoldne je zbor sočlenov ljubljanskega muzeuma v navadnem zberališu v šolah.

Novičar iz raznih krajev.

Deržavni zakonik razgláša cesarsk ukaz zastran novega popisovanja v celem cesarstvu. Ta ukaz je zavoljo tega posebne važnosti, ker je to popisovanje prvo v našim cesarstvu, in se bo v vsih deželah po enacih pravilih godilo. Poslednje popisovanje je bilo leta 1851. Prihodnje bo popisovanje vsacih šest let. — Memo gredé opomnimo, de štatistikarji število prebivavcov v cesarstvu razno postavljajo. Štatistikar Hain šteje v začetku leta 1852 38,388,000 duš. Drugi so zrajtali konec leta 1854 39,411,309 prebivavcov. Po najnovejšem prerajtanji gosp. ministerskega tajnika Balke žl. Linienstein živí v celem cesarstvu 43,208,843 duš. Letajnje popisovanje bo pokazalo, kdo ima prav. — Nj. c. k. visokost, nadvojvoda Ferd. Maksimilian, cesarjev brat, je prišel 16. t. m. v Terst, barko „Novaro“ pred odhodom obiskat. Sprejel je potem, ko so se mu deželne in vojaške oblastnije poklonile, vse, ki se bodo z Novaro peljali, prav prijazno, in se je še tisti dan v Benedke vernil. — Veliki ponedeljk so v Bruselu ženitno pismo Nj. c. k. visokosti, nadvojvoda Ferdinanda Maksimiliana in njegove presvitle neveste Charlotte, belgijske kraljične, podpisali. — Bere se, da bo najmlajši cesarjev brat, c. k. visokost Ljudevik Viktor, tudi v marini svojo vojaško službo nastopil in se bo prihodnji mesec v Terst preselil. — Na Dunaji kakor tudi po vsih mestih cesarstva se pripravljajo, 18. junija t. l. stolétnico preslavnega vojaškega reda Marije Terezije kaj slovesno obhajati. — Velikonočno nedeljo so si v vasi Kosthaim poleg Majncea cesarski in pruski vojaki v lase skočili. Brez kervi ta reč ni nehala, pa višji oblastniki so vunder kmalo razserdjene vojake pomirili. — „Čas“ piše iz Sandomira v kraljestvu Poljskem, da se je pretečeni teden ondè 7 hiš tako v zemljo vsedlo, da le strehe nekoliko iz tal molé. K sreči prebivavcov se je zemlja tako počasi vsajala, da so še o pravem času nevarnosti odšli. — Angležka kraljica Viktorija je 14. t. m. hčirko povila. — „Armonia“ svetuje ministru Cavour-u v Rim romati, da bi se za svoje zmote pokoril in na grobu sv. Petra molil in odpušenje za razžalitve sv. Očeta sprosil. Sploh se smé reči, da so začeli unikraj Tičina svoj plajš po bolj prijaznim vetru obračati.

Stepe Akermanske.

Sonet Mickievičev.

Na suhega širjavo splavam oceana,
Moj voz se vdira, vgreza v se ga zelenjava;
Ko čoln po valji loke, rožnem morji, plava,
Koralnih se otokov varujem burjana.

Že mrak zapada; ni ne ceste ne kurgana,
V nebó zrem k zvezdam, ker so ladij vodba prava;
Oblaka al danice tam li je bliščava?
Blišči se Dnester, vstala luč je Akermana.

Stoj, kako tiho! slišim kak leté žerjavi,
Do kterih skolov vid se javaljne primiče,
In slišim ko metulj se zibelčká na travi.

Ko gladka kača s prsi zeli se dotiče,
Tak tiho! kak natezam tenki sluh zvedavi,
Da slišal glas bi z Litve; — hajd, nikdo ne kliče.

Pogovori vredništva. Gosp. J. S. v B.: Srečko za dunajsko razstavo smo Vam prihranili. — Gosp. J. B. v P.: Bomo skusili zvediti. Hvala lepa za poslano, danes natisnjeno; „reb.“ bi prizadjali veliko stroškov. — Gosp. M. V. v V.: 6 srečk smo za Vas prideržali.